

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

HTTP://DERGIPARK.ORG.TR/PUB/YEGAH

e-ISSN: 2792-0178

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 02.03.2025
Kabul Tarihi / Date Accepted : 20.04.2025
Yayın Tarihi / Date Published : 30.06.2025
DOI : <https://doi.org/10.51576/ynd.1649524>
e-ISSN : 2792-0178

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

FÜTÜRİST ESTETİĞİN OPERA FORMUNDAKİ İFADESİ: GÜNEŞE KARŞI ZAFER

NARİN, Simge¹

ÖZ

Felippo Marinetti'nin 1909'da kaleme almış olduğu manifestosuyla İtalya'dan başlayarak büyüyen Fütürizm hareketi, İtalya sınırlarını aşmış ve birçok ülkeye yayılmıştır. Hız, makineleşme ve dinamizm tavrından hareketle gelenekselliğe karşı radikal bir tutum sergileyen Fütürizm akımının yankılandığı ülkelerden biri de Rusya olmuştur. Dönemin sanat ortamında Fütürist hareket, bir sanat akımı olmanın ötesinde, başka estetik ideolojilerin şekillenmesine de zemin hazırlamıştır. "Güneşe Karşı Zafer" adlı eser; Fütürizm hareketinin Rusya'daki temsilcilerinden olan Rus Avangart sanatçıları Mikhail Matyushin, Aleksei Kruchonykh, Viktor Khlebnikov ve Kazimir Malevich'in kolektif yaratımıyla oluşmuş, 1913 yılında sahnelenmiş ilk Fütürist operadır. Bu eser, dönemin Fütürizm çerçevesinde müzik, edebiyat, resim ve sahne sanatları alanında Avangart sanatları bir araya getiren çok disiplinli bir yapıya sahiptir. Bu çalışma; alışılmış kalıpları yıkmaya çalışan Süprematist sahne tasarımları ve literatürde tanımlandığı şekliyle "mantığın ötesinde bir

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi Konservatuvarı Müzik Bölümü, n.simge@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6114-1278>.

dil” olan Zaum diliyle yazılmış librettoya sahip, geleneksel tonal yapılardan bağımsız bir müzik kullanımı ile sahnelenen “Güneşe Karşı Zafer” isimli eseri incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Güneşe Karşı Zafer, opera, fütürizm, fütürist opera, fütürist müzik.

THE EXPRESSION OF FUTURISTIC AESTHETICS IN OPERATIC FORM: VICTORY OVER THE SUN

ABSTRACT

Starting in Italy with Felippo Marinetti's manifesto written in 1909, the growing Futurism movement went beyond the borders of Italy and spread to many countries. Russia was one of the countries where the Futurism movement, which exhibited a radical attitude towards traditionalism with its attitude of speed, mechanization and dynamism, was echoed. In the art environment of the period, the Futurist movement, beyond being an art movement, prepared the ground for the shaping of other aesthetic ideologies. “Victory Over the Sun” is considered to be the first Futurist opera staged in 1913, the collective creation of Russian avant-garde artists Mikhail Matyushin, Aleksei Kruchonykh, Viktor Khlebnikov and Kazimir Malevich, who were among the representatives of the Futurism movement in Russia. This work contains a multidisciplinary structure that brings together Avant-garde arts in music, literature, stage and painting within the framework of Futurism of the period. This study examines “Victory Over the Sun”, which was staged with Suprematist stage designs that try to break the conventional molds and a libretto written in the language of Zaum, a language beyond logic as defined in the literature, with the use of Avant-garde music independent of traditional tonal structures.

Keywords: Victory Over The Sun, opera, futurism, futurist music, futurist opera.

GİRİŞ

İnsan ve toplumların yüzyıllar boyunca doğa ve kendi benzerleriyle diyalog kurma, duyma ve kendini duyurma aracı olan sanat, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelenekten ve toplumdan kopmaya yönelik bir atılım içerisine girmiş ve böylece kişi, doğa ve toplum ilişkileri küçümsenemeyecek ölçüde değişmiştir. Bu koşullarda kendiliğinden, sanatın ne olduğu ve olabileceği sorunu ortaya çıkmıştır. Bu sorunun yanıtı sanatçılara ve sanatı anlamaya çalışan kişilere göre değişik olmaktadır (Kınay, 1993: 282). Tarihsel süreç boyunca toplulukları etkileyen

olaylar ya da gelişmeler, toplumların değerlerini değiştirip belleklerinde derin izler bırakmıştır. Estetik bir ifade biçimi olmanın ötesine geçen sanat, toplumsal değişimlerin de yansıması olmuştur. İnsanoğlunun merak duygusu ve sorgulama isteği, anlam arayışı hatta zaman zaman anlamsızlığın dahi sanat yoluyla bile sorgulanıyor olması süreç içerisinde sanat akımlarının ortaya çıkmasında ve şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Sanayi Devrimi sonrası 20. yüzyılın başlarında küresel ölçekte yaşanan modernleşme ile birlikte, mevcut olan estetik kurallar dönüşmeye başlamış ve sanatçıların kendilerini ifade ediş biçimleri de değişime uğramıştır. Bu değişimin diğer sanat dallarında olduğu gibi performans sanatlarında da kendini gösterdiği bilinmektedir.

Teknoloji çağının modern sanatı, yüzyıllar boyunca edinilmiş olan görüş alışkanlıklarının tersine bir anlayıştır. Eski eserlerin estetiğinde direnenleri ve eşyaların somut görünüşlerinde sanat eserine giden yolu benimseyenleri bu sanat öfkelenmiştir ve tatmin etmemiştir (Turani, 2010: 555).

20. yüzyıl performans sanatının tarihi, yerleşik sanat biçimlerinin sınırlamalarından rahatsız olan ve sanatlarını doğrudan halka sunmaya kararlı sanatçılar tarafından icra edilen, sonsuz değişkenlere sahip açık uçlu bir mecranın tarihidir (Goldberg, 2011: 215). Bu dönemde ortaya çıkmış ve sanat tarihinde kalıcı izler bırakmış olan sanat hareketlerinden biri de Fütürizmdir.

İtalya'da doğan ve 20. yüzyıl başlarında şekillenen Fütürist hareket, makinenin dinamizmini, hızını, enerjisini, gücünü ayrıca modern yaşamın dönüşümünü ve huzursuzluğunu ön plana çıkaran bir anlayışı benimsemiştir. Fütürizm hareketi İtalyan şair Felippo Marinetti'nin öncülüğünde başlamıştır.

Hukuk eğitimi gören ama şiire ve sanata yönelen, yüzyıl başında Milano'da ve Paris'te yaşayan Simgeci şiirler yazan Marinetti, 20 Şubat 1909 tarihinde Fransa'nın en çok satan gazetelerinden Le Figaro'nun baş sayfasında yayımlanan "Fütürizm Manifestosu"yla 20. yüzyılın başlıca akımlarından biri olan Fütürizm'in resmen hayata geçirilmesine öncülük etmiştir. Marinetti'nin manifestosu, bir tür çağrıdır (Antmen, 2021: 65). İtalya'da Marinetti'nin başlatmış olduğu Fütürizm hareketi, dönemin çoğu sanatçısını etkilemiş ve bu harekete dair birden fazla manifesto yazılmıştır.

1909'da başlayan İtalyan Avangart sanat hareketi, modern dünyanın dinamizmini yücelten bir harekettir; edebi bir kökene sahip olmakla birlikte, heykel, mimari, müzik, sinema ve fotoğrafçılığını da kapsamaktadır. En önemli temsilcilerinin çoğu ressamlardır. Birinci Dünya Savaşı, hareketin hayati bir güç olarak sona ermesine yol açmıştır ancak İtalya'da 1930'lara kadar

etkisi olmuş ve özellikle Rusya başta olmak üzere diğer ülkelerde de etkisini sürdürmüştür (Chilvers, 2015: 271).

Sanatsal bir teoriden daha fazlası olan Fütürizm; duygusallığın, geleneksel sanat görüşlerinin, dilin, ahlakın ve akademik öğrenimin reddedildiği alternatif bir yaşam tarzıdır (Radice, 1989: 7).

Fütürizm tarihinde İtalya ve Rusya oldukça büyük bir rol oynamıştır. Hareket başka hiçbir ülkede yazarlar ve sanatçılar arasında bu kadar büyük destek görmemiştir. Fütürizmin başka hiçbir kolu bu kadar iyi araştırılmamış, etik ilkeler temel yayınlar organize edilmemiş, büyük kamusal eylemler planlanmamış, politika ilkeleri belirlenmemiş ve talimatlar yayımlanmamıştır (Baran ve Lodder, 2019: 764).

Dönemin endüstriyel ilerleme açısından gerisinde kalan toplumların duyduğu endişe doğrultusunda ve yazdıkları manifestolardan hareketle; Fütüristler geçmişe dair tüm bağlarını kopararak modernleşmeyi amaçlamış, bundan dolayı da geleneksel olan her şeyin yıkımını savunmuşlardır. Sürekli olarak hareketin, hızın, teknolojinin ve endüstriyelleşmenin toplum üzerindeki etkilerini ön plana çıkartmayı tercih etmişler ve alışlagelmiş olan tüm sanatsal normları reddettiklerini de belirtmişlerdir. Modern dünya dinamizmini ve teknolojinin yarattığı yeni gerçeklikleri geleneksel sanat biçimlerinden ayırışan bir yaklaşımla yansıtmaya çalışmışlardır. Sanatın ve kültürün Fütürist çerçevede hem yenilikçi hem de radikal bir biçimde evrilmesini savunmuşlardır. Rus fütüristler bu dönüşüm arayışı doğrultusunda çok disiplinli yapısıyla opera sanatında da deneysel arayışlara yönelmişlerdir. Bilinen ilk Fütürist opera denemesi “Güneşe Karşı Zafer” olarak kayıtlara geçmiştir.

Problem Durumu

20. yüzyılın başlarında sanayi devriminden sonra hızlı bir şekilde etkili olmaya başlayan modernleşme süreci kültür ve sanat alanlarında köklü dönüşümlere yol açmıştır. Dönemde var olan geleneksel sanat formları toplumun değişen dinamiklerini ifade etmekte yetersiz kalmıştır. Mevcut kalıplar yıkılmış ve sanatçılar yeni ifade arayışlarına yönelmişlerdir. Sanat tarihindeki önemli eşiklerden biri olan fütürizm hareketi de bu dönüşümün en radikal hareketlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Dönemin sanatçıları da ifade biçimlerinin merkezine dinamizmi ve modernleşme anlayışını alarak sanatın doğasını yeniden tanımlamaya çalışmışlardır. “Güneşe Karşı Zafer” operası bu dönemin etkilerini biçim ve içerik bakımından cesurca somutlaştıran özgün bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eserin librettosundaki dilsel devrimin, sahne tasarımlarının,

müzikal yapının vb. durumlarının yeterince incelenmemiş olması bu çalışmanın temel gerekçesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma; İlk Fütürist opera örneği üzerinden, dönemin sanatsal dönüşümünü libretto, sahne tasarımları, müzik ve görsel unsurlar çerçevesinden kapsamlı bir şekilde inceleyip, derinlikli ve bütüncül bir bakış açısı sunmaya çalışmaktadır.

Problem Cümlesi

Fütürist estetiğin opera formundaki ifadesi olan “Güneşe Karşı Zafer” isimli yapıt modernleşme çabalarını ve dönemin sanat anlayışını nasıl yansıtmaktadır?

Alt Problemler

1. Librettonun Zaum diliyle yazılması geleneksel dil kullanımından ne şekilde ayrılmaktadır?
2. Kazimir Malevich’in Süprematist yaklaşımı operanın görsel unsurlarında nasıl kendini göstermektedir?
3. “Güneşe Karşı Zafer” operasının müzikal yapısı klasik opera müziklerinden nasıl farklılaşmaktadır?

Evren, Örneklem ve Sınırlılıklar

Araştırmanın evrenini; 20. yüzyıl başı Avangart sanat hareketleri oluştururken, örneklemine ise; Rus Fütürist sanatçılar Mikhail Matyushin, Aleksei Kruchenykh, Viktor Khlebnikov ve Kazimir Malevich'in kolektif yaratımı olan 1913 tarihli “Güneşe Karşı Zafer” operası oluşturmaktadır. Araştırma, "Güneşe Karşı Zafer" operasının libretto, müzik, sahne tasarımı ve görsel unsurlarının incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

Metodoloji

Araştırma nitel bir yaklaşım yöntemini benimsemektedir. Literatür taraması yapılarak mevcut kaynaklar taranmış ve betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Söz konusu operanın yeniden sahnelenmiş ve kayıt altına alınmış versiyonları içerik analizi amacıyla izlenmiştir. Sanat tarihi ve operanın analizi üzerine yazılan kitaplar, bilimsel çalışmalar ve sanatçıların dönem manifestoları değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Literatür taraması birincil kaynak incelemeleri. (Sanatçı manifestoları, operanın ulaşılabilen metinleri, kostüm ve sahne tasarımları)

YÖNTEM

“Güneşe Karşı Zafer” eserin çok boyutlu incelenmesi, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri sistematik bir şekilde sınırlandırılırken tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler dönemin sanat ortamı ve toplumsal değişimler çerçevesinde yorumlanırken operanın avangart sanat tarihi içerisindeki özgün konumu irdelenmiştir.

BULGULAR

1. İlk Performans ve Librettonun Zaum Diliyle İnşası

3 Aralık 1913 Salı Günü, akşam saat dokuzda, St. Petersburg’daki Luna Park Tiyatrosu’nun ışıkları dünyanın ilk Fütürist operasının üç yaratıcısının portrelerinin yer aldığı bir perdeyi ortaya çıkartmak için yandı: Mikhail Matyushin (besteci), Aleksei Kruchenykh (librettist) ve Kazimir Malevich (ressam, tasarımcı)... Rus Fütürist sanatçılar kasıtlı olarak şok edici davranışları ve sanat hakkındaki isyankar fikirleriyle kendilerinden önceki İtalyan fütüristler gibi yerleşik değerleri yok ederek evrensel bir kaos yaratmaya çalıştılar. Amaçları tüm geçmiş kültürü (kütüphaneler, müzeler ve gelenek kokan her şey dahil) ortadan kaldırmak, makineleri ve modernliği kutlayacak yeni bir kültür ve dünya yaratmaktı (Barlett ve Dadswell, 2011: 1).

(Bartos ve Kirby, 1971: 125)’e göre; “*Operanın konusu güneşe karşı bir isyanı, güneşin geleceğin güçlü adamları tarafından ele geçirilmesini, öldürülmesini tasvir eder. Ana teması yıkım olduğu için klasik bir metin olarak kabul edilebilir.*”

İki kısa perde olan eser belirsiz bir zaman ve mekânda geçer, oyuncuların hepsi erkektir. Karakterlerin hiçbirinin özel bir adı ya da gelişmiş bir kişiliği yoktur. Konuşmaları, eylemleri tamamen absürt görünür. Geleceğin güçlü adamları tarafından güneşin ele geçirilmesinin ötesinde tanınabilir bir olay örgüsü yoktur (Bartlett ve Dadswell, 2011: 1).

Operanın librettosunu Aleksei Kruchenykh, prologunu Viktor Khlebnikov isimli Fütürist şairler kendi oluşturdukları Zaum dilinde yazmışlardır. Literatürde, Zaum hakkında Rus fütüristlerin birden fazla dili bir araya getirip karıştırarak dilbilgisi kurallarına ters düşen yeni bir dil oluşturduklarından bahsedilmektedir.

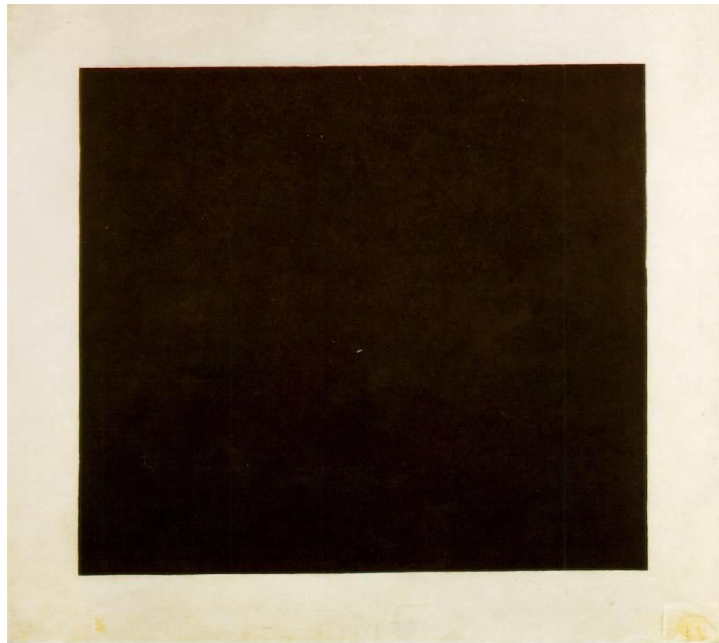
Aktörler her bir kelime arasına uzun duraklamalar, ani ve düzensiz patlamalar eklemişler. Yani çoğunlukla anlamsız sesli veya sessiz harf kümelerinden ve son ekleri çıkartılmış mevcut Rusça kelimelerden oluşan mantık ötesi bir dil kullanmışlardır (Braun, 2019: 264).

Zaum, Rus edebi Fütürizminin tartışmasız en belirgin ve en benzersiz özelliğidir. Onu İtalyan Fütürizminden ayıran en kışkırtıcı özelliği değeri ve hala çok tartışılan amacıdır (Janeck,1996: 1). Compmon, (1981: 346)'da *"Rus Fütürizminin temeli Zaum'dur. Ressamların ve şairlerin kasıtlı olarak mantığın ötesinde olan bir yaklaşımı tanımlamak için kullandıkları uydurma bir sözcüktür. Olası her çeviri doğrudur"* diye bahsetmektedir.

İletişim dilinin bozulup yeniden yapılandırılmış olması ve deneysel dil kullanımı dikkat çekici bir özelliktir. Sanatçıların deneysel dil kullanması, alışlagelmiş olan anlatım biçimlerini kırarak librettoyu yazmış olmaları, izleyiciyi pasif bir konumdan çıkartarak kendi sorgulamasını gerçekleştirmesine imkân sağlamaktadır.

2. Görsel Unsurlar ve Süprematizm: Maleviç'in İzleri

Rus Fütürizminin en önemli ressamlarından ve modern sanat tarihinde kalıcı izler bırakmış olan Kasimir Malevich "Güneşe Karşı Zafer" in dekor ve kostüm tasarımlarını yapmıştır. "Güneşe Karşı Zafer" in en önemli özelliklerinden biri de Süprematizm kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlayan Malevich'in "Siyah Kare" adlı eserinin kendisinin de dediği gibi aslında ilk olarak bu temsilde sahne perdesi olarak kullanılmasıdır. Bowl, (2011: 165)'e göre; *"Malevich sıklıkla kendi karelerinden bahsederken onların kökenini 1913'deki mantık ötesi opera olan "Güneşe Karşı Zafer" e dayandırmaktadır."*

Resim 1.Kazimir Malevich "Siyah Kare".

Süprematizm yalın geometrik formlardan oluşan, yeni sanatsal bir dil kurmak için gerçekçi sanatın yok edilmesi gerektiği fikriyle meşgul olan Malevich tarafından oluşturuldu. Çarpılar, kareler ve dairelerden oluşan bu yeni geometrik kelime dağarcığı, hareket duygusuyla birleşerek yeni bir sanat felsefesi yaratmayı amaçlamıştır (Ioffe ve White, 2012: 16). Süprematist felsefe; Bakir, çelişkili, mecazi olarak şiirsel, mantıksız bir şekilde mantıklı, çarpıcı sezgiler ve öngörülerle özgün, sıklıkla ve son derece etkileyici neolojizmlerle (yeni kelimelerle) karakterize edilen, yani mistik düşünürlerin felsefi metinlerinin tüm özelliklerine sahip olan, Süprematist resimden doğan bir felsefedir. Bu felsefe Malevich'i dünya kültür tarihinde benzersiz bir figür haline getirmektedir (Shatskikh, 2012: 271).

Malevich için onun basit görünümlü resimleri manevi bir ideolojinin somutlaşmasıydı. Hiçbir şey yerine bir şey koymak istedi. Kapitalist açgözlülük yerine sanatsal duyarlılık. Süprematizm terimiyle "Resimsel sanatlarda saf duygu ya da duyum üstünlüğü demek istedim," diye belirtti. 1913 yılında, sanatı nesnel dünyanın denge ağırlığından kurtarmak için umutsuzca mücadele ederken, kare formuna kaçtığını, bu karenin boş olmadığını, daha çok nesnesizlik deneyimi olduğunu ısrarla belirtti. Sanatı ve sanatçıyı gerçekten çok ciddiye aldı. Malevich, zamanın yeni din için olgunlaştığını savunurken aslında yeni bir estetik demek istiyordu (Gay, 2017: 164).

Resim 2. Kazimir Malevich kostüm tasarımı.

Resim 3. Kazimir Malevich kostüm tasarımı.

Resim 4. Kazimir Malevich kostüm tasarımı.

Resim 5. Kazimir Malevich kostüm tasarımı.

Klasik operalarda çoğunlukla sahne tasarımlarının ve kostümlerin hikâye odaklı ve dönem ruhunu yansıtan özelliklerde olduğunu gözlemledik. Malevich'in "Güneşe Karşı Zafer" için yaratmış olduğu kostümler incelendiğinde, tasarımlarındaki detaylardan biri insan bedenlerini alışılmışın dışında kullanarak modern endüstrinin ürünü olan keskin açılar ve geometrik bloklar gibi yorumlamasıdır. Bedenler mekanik birer görünüme dönmüş, insani özelliklerden uzaklaştırılmış, geleneksel klasik operanın gösterişli ve natüralist ruhunu yansıtan özelliklerden arındırılmış gibidir.

3. Gürültünün Estetiğinde Opera Müziği

Modernizm ve modernist kuramcılar güzel sanatlar sisteminin temel inançlarını kökünden değiştirmekten ziyade bunlardaki vurgu kaymalarını teşvik ettiler. Soyutlama, çok yönlü bakış açıları ve atonalite gibi modernist denemeler, taklit ve güzellik gibi güzel sanat tanımındaki ikincil kıstasların kaldırılmasına yardım ediyor ve böylece de bunların yerine dışavurumcu ve biçimci kuramların daha karmaşık versiyonlarının ortaya koyulmasının yolunu açıyordu. "Bir şeyi güzel olarak nitelendirmek "anamlı", "karmaşık" ve meydan okuyucu gibi nitelemelere kıyasla gittikçe zayıf bir iltifat kalıyordu. Yaratıcı vizyon idealin, temsilin, işlevin ve güzelliğin açıkça karşıtıydı artık" (Shiner, 2001: 330). Fütürizmin müzik kültürüne kısaca bakıldığında, modernleşme çerçevesinde ortaya çıkan sokağın sesinin, dinamizmin ve makineleşmenin yaratmış olduğu

gürültünün Fütürizm hareketinin estetik anlayışında etkili olduğunu gözlemlemekteyiz. Literatürde Fütürizm müzik kültüründe iz bırakmış bazı bestecilerin, geleneksel melodileri bir kenara bırakarak modern ruhun hızını, endüstriyel seslerin ritmik gürültülerini sanatın bir parçası haline getirmeye çalışarak yaratımda bulunduklarını hatta bunlara dair manifestolar yazdıklarını da görmekteyiz. Bu manifestolardan biri olan Luigi Russolo “Gürültülerin Sanatı: Fütürist Manifestosu”nda şunları belirtmektedir:

“Her ses bestecilerin yenilikçi tüm çabalarına rağmen, dinleyiciyi sıkılmaya yatkın hale getiren, önceden bilinen ve hissedilen bir öz taşır. Büyük ustaların armonilerinden hoşlandık ve zevk aldık. Yıllarca Beethoven ve Wagner kalplerimizi hoşça sarstı. Artık onlardan bıktık. Bu nedenle, kahramanlık ve pastoral senfonileri bir kez daha dinlemektense tramvayların, otomobillerin, diğer araçların ve gürültülü kalabalıkların seslerinin kombinasyonlarını hayal etmekten çok daha fazla zevk alıyoruz... Gürültünün çeşitliliği sonsuzdur... Makinelerin sonsuz çoğalmasıyla; Bir gün on bin, yirmi bin veya otuz bin farklı gürültüyü ayırt edebilecek hale geleceğiz. Bu gürültüleri taklit etmek zorunda kalmayacağız aksine onları sanatsal fantezimize göre birleştireceğiz...” (2004: 7)

Fütüristlerin gelenekselci yapıya karşı yönelik radikal tutumları, gürültüye atfettikleri değer ve fantezileri düşünüldüğünde, opera sanatının en önemli öğelerinden biri olan müziğe modern yaşamın içindeki ses manzaralarını ve kaotik ortamı yansıtmaya çalışmış olmaları kaçınılmazdır. “Güneşe Karşı Zafer” operası Fütürist gürültü müziğinin somutlaştırılma girişimlerinden biri olarak da düşünülebilir.

Mikhail Matiyushin “Güneşe Karşı Zafer” operasıyla öncelikli olarak besteci kimliğiyle ilişkilendirilmektedir. Kariyerine bir müzisyen olarak başlamasına rağmen Matiyushin birden fazla sanat dalında denemeler yaparak çok sayıda sanatsal rol ve meslek üstlenmiştir. Erken dönem Rus Avangardının ve özellikle Fütürizmin gelişiminde merkezi bir figür olmuştur (Gaebel, 2011: 194). Rus besteciler öncelikli olarak tonal sistemi dönüştürmekle ilgilenmiş olsalar da müzikal kompozisyonlarda gürültü kullanma fikrine kayıtsız kalmamışlardır. Bunun en erken örneği, sadece çeyrek tonlu notaların değil, pervane seslerinin de kullanıldığı 1913 tarihli “Güneşe Karşı Zafer” operasıdır. Bunun yanı sıra IV. sahnedeki Mikhail Matyushin partiyonunda makine gürültüsünü belirtmektedir (Berghaus, 2018: 22).

SONUÇLAR

Mikhail Matyushin, Aleksei Kruchenykh ve Kazimir Malevich gibi yaratıcı figürlerin iş birliğiyle ortaya çıkmış ve ilk Fütürist opera olarak anılan “Güneşe Karşı Zafer”, gelenekselliğe meydan okuma çabasını edebiyat, tiyatro, müzik ve görsel sanatlar gibi çeşitli disiplinleri bir araya getirerek yansıtan bir eser olarak değerlendirilebilir. Fütürist sanatçılar opera sanatının nasıl algılandığı ve

tasvir edildiği konusunda kalıpların dışına çıkarak benzersiz bir biçim yaratılmasına yol açmışlar ve kolektif bir yaratımla sanatsal normların ötesine geçmişlerdir. Eserin ortaya çıkış süreci tarihsel bağlamda ele alındığında; dönemin Rusya'sındaki toplumsal ayaklanmalar, iç savaşlar ve bunların yarattığı kaotik, yıkıcı atmosferin, yeniliğe duyulan özlemi tetikleyerek eserin yaratımında belirleyici rol oynadığı görülmektedir.

Librettoda, mantık ötesi ve anlaşılması güç bir dil kullanımıyla dilin geleneksel işlevi sorgulanmış ve izleyici alışlagelmiş olan dilsel kodlardan uzaklaştırılarak yeni bir algı düzlemine taşınmıştır. Bu yaklaşım librettonun yalnızca anlamsal düzeyde değil, sezgisel ve duygusal düzeylerde de deneyimlenmesine olanak tanımıştır. Operanın sahne tasarımları incelendiğinde; “Siyah Kare”nin ilk olarak bu eserde sergilenmiş olması, Süprematizm felsefesinin Kazimir Malevich'in kendi ifadesinde de belirttiği gibi erken dönem yansımasıdır. Malevich'in keskin geometrik formlar ve renk kullanımlarıyla tasarlamış olduğu kostümler karakterleri insani özelliklerinden uzaklaştırarak mekanik bir evren sunmaktadır.

Mikhail Matyushin'in müziğinde kullanılan düzensiz yapılar, dönemin Fütürist manifestolarının temel prensipleriyle örtüşen estetik anlayışı sunarken, armonik yapının terk edilmesi yalnızca biçimsel bir tercih olmanın ötesine geçerek, teknolojiyi ve modernizmi yücelten bir ideolojinin müzikal ifadesi olarak değerlendirilebilir. Notasyonda makine seslerinin vurgulanması endüstriyel çağın estetik anlayışını yansıtan bilinçli bir tercih olmuştur. Görsel ve işitsel anlamda çok disiplinli yapısıyla opera sanatı, tiyatro, müzik, sahne tasarımı vb. sanatsal öğelerin içinde var olduğu kusursuz bir sanat formudur. Bu bütüncül sanat formunun öğelerinden herhangi birinin eksikliği onu opera kimliğinden uzaklaştırmaktadır.

Güneşin her gün doğup batması, rutin bir döngüyü tamamlıyor olması, değişmeyen ve alışlagelmiş olanı temsil etmektedir. Bu çerçeveden hareketle “Güneşe Karşı Zafer” ifadesi Fütürist bir başkaldırının metaforik bir temsilidir. “Güneşe Karşı Zafer” i çok disiplinli bir sanat eseri olarak kabul ettiğimizde, resim, müzik ve sahne sanatlarını bir araya getiren başlı başına bütünleşik bir Fütürist manifesto niteliğindedir.

KAYNAKLAR

Antmen, A. (2021). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, İstanbul: Sel Yayıncılık.

Baran ve Lodder (2019). Russia, G. Berghaus (Ed.), *Handbook of International Futurism* içinde (764-796. ss.). Berlin: Walter de Gruyter GmbH.

- Bartlett R. ve Dadswell S. (2011). *Victory Over The Sun*, Reed Hall: University of Exeter Press, 1
- Bartos, E. ve Kirby V. (1971). Victory Over The Sun. *The Drama Review*: 15(4), 107-125.
- Berghaus, G. (2018) Noise: A Category in Futurist Theatre and Music, *Teorija I Istorija Umetnosti / Theory And History Of Arts*, 2018(6), 15-35. <https://doi.org/10.5937/zbakum1801015b>
- Bowl, J (2011). Darknes and Light. Bartlett ve Dadswell (Ed.), *Victory Over The Sun* içinde (165-177. ss.). Reed Hall: University of Exeter Press.
- Braun, E. (2019). Russian Theater. G. Berghaus (Ed.), *Handbook of International Futurism* içinde (264-265. ss.). Berlin: Walter de Gruyter GmbH.
- Chilvers, I. (2015) *The Oxford Dictionary of Art and Artists*, New York: Oxford University Press.
- Compmon, S. (1981). Italian Futurism and Russia. *Art Journal*, 41(4), 344-348.
- Gaebel, C (2011). The Music, Bartlett ve Dadswell (Ed.), *Victory Over The Sun* içinde (194-207. ss.). Reed Hall: University of Exeter Press.
- Gay, P. (2019). *Modernizm / Sapkınlığın Cazibesi*, İstanbul: Everest Yayınları.
- Goldberg, R. (2011). Performance Art from Futurism to the Present, Brayshaw ve Witts (Ed.), New York: Rutledge Third Edition, 213-217.
- Ioffe D. ve White F. (2012). *The Russian Avant-Garde and Radical Modernism*, Boston: Academic Studies Press,
- Janeck, G. (1996). *Zaum The Transrational Poetry of Russian Futurism*, San Diego: San Diego State University Press
- Kınay, C. (1993). *Sanat Tarihi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Radice, M. (1989). Futurismo: It's Origins, Context, Repertory and Influence" *The Musical Quarterly*, 73(1), 1-7.
- Russolo, L. (2004). *The Art of Noise: Futurist Manifesto*, Ubu Classics.
- Shatskikh, A. (2012). *Black Square Malevich and The Origin of Suprematism*, Yale University Press.
- Shiner, L. (2001). *Sanatın icadı: Bir Kültür Tarihi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Turani, A. (2010). *Dünya Sanat Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Siyah Kare. (t.y). Finn Campbell Notmann içinde. (Erişim adresi: <https://www.ficano.art/new-gallery-1/wd4qgz41uo3e9b4t6lotnweqxmz51w>). (Erişim tarihi: 12.02.2025).

Kostüm tasarımı. (t.y). *Meisterdrucke* içinde. (Erişim adresi: <https://www.meisterdrucke.ie/fine-art-prints/Kazimir-Severinovich-Malevich/1318818/Sportsman.-Costume-Design-for-the-Opera-Victory-over-the-Sun-by-A.-Kruchenykh.html>). (Erişim tarihi: 12.02.2025).

Kostüm tasarımı. (t.y). *Arthive* içinde. (Erişim adresi: https://arthive.com/kazimirmalevich/works/375514~Costume_design_for_the_futurist_Opera_Victory_over_the_sun). (Erişim tarihi: 12.02.2025).

Kostüm tasarımı. (t.y). *Meisterdrucke* içinde. (Erişim adresi: <https://www.meisterdrucke.ie/fine-art-prints/Kazimir-Severinovich-Malevich/760903/Chorister.-Costume-design-for-the-opera-Victory-over-the-sun-after-A.-Kruchenykh.html>). (Erişim Tarihi: 12.02.2025).

Kostüm tasarımı. (t.y). *Allpainters* içinde. (Erişim adresi: <https://allpainters.ru/malevich-kazimir/32710-many-and-one-kazimir-malevich.html>). (Erişim Tarihi: 12.02.2025).

EXTENDED ABSTRACT

Since the early 20th century, human activity had entered a period of significant change and innovation in all fields. Industrialization, which transformed societies, left deep traces not only on social structures but also on forms of artistic expression. As the culture of mechanization began to become intertwined with social life, artists began to abandon the traditional forms of representation that they no longer considered sufficient and began to create new forms of expression that were more powerful for them. In this environment of artistic revolution, the relationship between technology and art has become increasingly complex. Artists who thought they were expressing themselves well in the new technological age tried to incorporate machines, speed and even the aesthetics of the noise of daily life into their work. Following the industrial revolution, technological developments created by industrialization paved the way for the emergence of new forms of expression, the questioning and transformation of art together with changing social dynamics. This transformation has affected the way artists perceive and interpret the world. The emergence of modern art can be considered not only as a differentiation of aesthetic values but also as a redefinition of the role of the artist. The avant-garde art movements that emerged in this period tended to reject the usual patterns, seek the new and push the boundaries of art. On February 20, 1909, the Futurism manifesto written by Italian poet Filippo Marinetti in the French newspaper *Le Figaro* is accepted as the official date of the emergence of the Futurism movement. Futurism is among the most important movements of the 20th century. Futurists took a radical stance against traditional values and the past by emphasizing the concepts of speed, dynamism, technology and mechanization. The Futurism movement spread to many countries, especially Russia, and caused

a great influence. This study examines the work titled “Victory over the Sun”, which was a joint creation of Russian Futurist artists, from a multidimensional perspective. Staged in 1913 in a Luna Park in St. Petersburg, “Victory Over the Sun” is recorded as the product of the collective creation of Mikhail Matyushin, Aleksei Kruchonykh, Viktor Khlebnikov and Kazimir Malevich, who are important names in the history of art. While being influenced by other art movements, the Russian avant-garde also developed its own unique artistic language and forms of expression. In this respect, it may differ from Italian Futurism. Russian artists believed in the power of industry and wanted to create opera as a more experimental work in line with their belief in it. The opera Victory Against the Sun is one of the most important examples of this experimental approach. While this work symbolically depicts the superiority of man over nature with the acceleration of technology, it radically questions the forms of expression and aesthetic understandings of traditional art. The artists reinterpreted the traditional opera form both musically and visually by putting the basic principles of futurist aesthetics at the center. This work, which consists of two short acts, differs from the conventional classical opera form in that all the characters are male and have no distinct personality traits. It takes place in an uncertain time and place. The theme is the capture of the sun by the powerful men of the future. One of the most remarkable features of the opera is that the libretto is written in an experimental language. This language is the Zaum language produced by Russian futurist artists. Zaum, which goes beyond traditional language rules, is defined as a language beyond logic. It is observed that Zaum created a linguistic revolution while going beyond language as a means of expression. It puts the communicative dimension of language in the background and emphasizes the processes of perception and sensation. The artists' use of the Zaum language in this way moves the viewers from the position of passive listeners to that of active interpreters. Kazimir Malevich's “Black Square”, which became the symbol of the Suprematism movement and a turning point in the history of modern art, was exhibited for the first time in this opera. Malevich's stage and costume designs revolutionize the visual aesthetics of classical opera. His costume designs with geometric and mechanical forms reinterpret the human body according to the industrial spirit of the period. Mikhail Matyushin's musical composition for this work moves away from traditional tonal structures, aiming to incorporate the noise of urban life and the sounds of industry into the music. This approach is in line with the futurist music approach advocated by the Italian futurist Luigi Russolo in his manifesto “The Art of Noise”. Victory Over the Sun can also be considered as an artistic reflection of the social transformation and the longing for

modernization in Russia in the early 20th century. The symbolic defeat of the sun, which rises and sets every day, is a metaphorical representation of the futurist rebellion against the traditional. This work is an integrated manifesto of the Futurism movement with its multidisciplinary structure that brings together literature, music and visual arts.